

Motion till riksdagen 2010/11:Ju405

av **Lena Olsson m.fl. (V)**

Internationella brott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till riksdagen i enlighet med vad som föreslås i Internationella straffrättsutredningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till riksdagen om en korrekt implementering av 1948 års folkmordskonvention.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om kriminalisering av tortyr.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om kriminalisering av utomrättslig avrättning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om kriminalisering av påtvingat försvinnande och ratificering av FN-konventionen om skydd mot påtvingat försvinnande.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om straffrättslig reglering av förmans ansvar i enlighet med Romstadgans krav.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om upphävande av ansvarsfrihet på grund av förmans befallning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om avskaffande av den politiska prövningen i vissa fall av beslut om inledning av förundersökning eller väckande av åtal.

Fel! Okänt namn på

Motivering

Den svenska straffrättsliga lagstiftningen när det gäller sådana internationella brott som enligt folkrätten ska föranleda individuellt straffrättsligt ansvar är rudimentär, starkt föråldrad och uppfyller inte de krav som ställs bl.a. efter Sveriges ratificering av FN:s tortyrkonvention och tillträde till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen. Också reglerna om svensk straffrättslig jurisdiktion är svåröverskådliga, komplicerade och i starkt behov av översyn. Reglerna om preskription står i strid med Romstadgan och FN:s konvention mot tortyr.

Internationella straffrättsutredningen lämnade år 2002 förslag till nya straffbestämmelser om folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser och om att svensk domstol skulle ha rätt att döma över dessa brott med stöd av universalitetsprincipen, dvs. oberoende av var eller av vem sådana brott begåtts. Brotten skulle undantas från reglerna om preskription. Dessamma skulle gälla för bl.a. gärningar som utgör tortyr enligt FN:s tortyrkonvention. Dessutom föreslogs en särskild behörighetsbestämmelse för sådana brott som omfattas av en internationell straffrättslig överenskommelse som är bindande för Sverige. Den nuvarande straffrättsliga regleringen med brottet ”folkrättsbrott” är mycket otydlig och svårtillämpad, och den riskerar att komma i konflikt med den straffrättsliga legalitetsprincipen ”nullum crimen sine lege”.

Det är alltså nu åtta år sedan utredningen kom och ännu händer inget. Det är uppenbart att frågan är lågt prioriterad av regeringen. Den låga takten i arbetet har nyligen uppmärksammats i media med anledning av en aktuell rättegång och av Amnesty International i kampanjen ”Väck politikerna!”. Vänsterpartiet har under flera år tagit upp dessa frågor men riksdagsmajoriteten har avslagit våra motioner med hänvisning till beredning av frågorna på Justitiedepartementet.

Den svenska regeringen måste nu lägga fram förslag till ny lagstiftning för att fylla luckorna i genomförandet av Sveriges skyldigheter att kriminalisera, lagföra och döma brott mot folkrätten. Att detta drar ut på tiden är mycket allvarligt eftersom det kan leda till att svåra brott mot mänskliga rättigheter kan förbli ostraffade och är dessutom pinsamt för Sveriges internationella anseende. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag grundade på internationella straffrättsutredningen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Amnesty International publicerade i januari 2009 rapporten Sweden: End impunity through universal jurisdiction. I rapporten framförs en rad förslag till förändringar i lagstiftningen för att Sverige ska leva upp till sina internationella förpliktelser vad gäller lagföring och bestraffning av brott mot internationell rätt.

I Sverige gäller lagen (1964:169) om straff för folkmord. Definitionen av folkmord i den lagen överensstämmer dock inte helt med definitionen i artikel 2 i 1948 års folkmordskonvention, som är införlivad i artikel 6 i Romstadgan. Det kan därför finnas vissa luckor i skyddet. Uppmaning till folkmord är t.ex. inte kriminaliserat, vilket är en mycket allvarlig brist. Lagen innehåller heller

Fel! Okänt namn på

inte det komplementära ansvar som finns angivet i artikel 3 i konventionen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om korrekt implementering av folkmordsbrottet i enlighet med 1948 års folkmordskonvention. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sverige är bundet av FN:s tortyrkonvention sedan 1986. Konventionen kräver att staterna definierar tortyr som ett brott i nationell rätt för att kunna lagföra personer som misstänks för tortyr, som befinner sig i landet, om de inte utlämnas. Sverige har inte kriminaliserat tortyr; många former av tortyr är dock kriminaliserade som andra brott. FN:s kommitté mot tortyr gjorde år 2008 följande uttalande om Sverige:

Trots statens försäkran att alla handlingar som kan beskrivas som tortyr är straffbara enligt brottsbalken beklagar kommittén att Sverige inte förändrat sin inställning när det gäller att införa brottet tortyr i den nationella lagstiftningen.

Kommittén uttryckte som sin mening att

... genom att definiera tortyrbrottet i enlighet med konventionen till skillnad från andra brott främjar staterna direkt konventionens övergripande mål att förebygga tortyr bl.a. genom att upplysa alla, förövare, offer och allmänheten om tortyrbrottets särskilda allvar och genom att förbättra den avskräckande verkan av förbudet i sig.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om kriminalisering av tortyr. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utomrättslig avrättning är inget brott i svensk lag. Det kan lagföras som mord eller under väpnad konflikt som folkrättsbrott. Det betyder att reglerna om preskription gäller för gärningen, vilket strider mot erkända principer i den internationella rätten. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om kriminalisering av utomrättslig avrättning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sverige har undertecknat men inte ratificerat FN-konventionen om skydd mot påtvingade försvinnanden. Konventionen kräver att den stat som ratificerar konventionen ska kriminalisera påtvingade försvinnanden i den nationella rätten. Vissa påtvingade försvinnanden är visserligen redan kriminaliserade som människorov, men härigenom täcks långt ifrån alla förfaranden som måste kriminaliseras. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om kriminalisering av påtvingat försvinnande och om ratificering av FN-konventionen om skydd mot påtvingat försvinnande. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Svensk rätts regler om förmans ansvar för folkrättsbrott står i strid med Romstadgan. Den kräver nämligen kriminalisering också av underlåtenhet att hänskjuta brott till berörda myndigheter för undersökning och lagföring. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om straffrättslig reglering av förmans ansvar i enlighet med vad Romstadgan kräver. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Brottsbalkens regel om ansvarsfrihet på grund av förmans befallning står i strid med internationella rättens principer alltsedan Nürnbergtribunalen. Denna ansvarsfrihetsgrund är exkluderad i ett antal internationella instrument de senaste femtio åren. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag

Fel! Okänt namn på

om upphävande av ansvarsfrihet på grund av förmans befallning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Beslut om förundersökning och åtal beträffande de flesta brott begångna utomlands förutsätter i flertalet fall tillstånd från regeringen eller den myndighet regeringen bemyndigat därtill. Denna politiska kontroll av rättskipningen strider mot rättsväsendets oberoende och är djupt stötande. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om avskaffande av den politiska prövningen av beslut om inledande av förundersökning eller åtal. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 24 oktober 2010

Lena Olsson (V)

Bengt Berg (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Marianne Berg (V)

Eva Olofsson (V)